

Polacy w 50-letniej historii Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej ZACZEŁO SIĘ W BERNIE

W ciągu minionego półwiecza Międzynarodowa Asocjacja Kartograficzna rozwinęła się nie tylko pod względem liczby członków (z 13 państw-założycieli w roku 1959 do 84 obecnie), ale także zakresu i form działalności, o czym dobrze wiedzą wszyscy, którzy uczestniczą w jej pracach. Polska została przyjęta do MAK w roku 1964, a naszym reprezentantem jest Instytut Geodezji i Kartografii.

ANDRZEJ CIOŁKOSZ,
JERZY OSTROWSKI

Zwycięstwo wojny światowej spowodowało potrzebę znacznego rozszerzenia i pogłębienia współpracy międzynarodowej na tym polu oraz nadania jej zorganizowanego charakteru. Idea utworzenia organizacji skupiającej kartografów wyszła od grupy przedstawicieli firm kartograficznych sześciu państw zachodnich (pięciu europejskich i USA) na spotkaniu dyskusyjnym w Sztokholmie, które odbyło się w lipcu 1956 r. z inicjatywy dr. Karla Mannerfelta z zakładów Esselte. Dyskusje nad charakterem i zakresem działalności postulowanej organizacji trwały jeszcze trzy lata, a ich forum stały się przede wszystkim specjalne spotkania kartografów z udziałem przedstawicieli coraz większej liczby krajów, zwoływane kolejno do Berna i Lozanny (czerwiec 1957), Evaston i Chicago (czerwiec 1958), Moguncji (listopad 1958) i ponownie do Berna (czerwiec 1959).

Zebrani 50 lat temu w Bernie delegaci 13 państw (Austrii, Belgii, Finlandii, Francji, Hiszpanii, Holandii, Norwegii, RFN, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Szwecji, Wielkiej Brytanii i Włoch) powołali organizację pod nazwą Międzynarodowa Asocjacja Kartograficzna (International Cartographic Association – Association Cartographique Internationale). Jej celem miało być inicjowanie i koordynowanie badań w dziedzinie kartografii, wymiana myśli naukowej i doświadczeń w zakresie opracowywa-

nia, produkcji i wykorzystywania map, podnoszenie poziomu szkolenia kartografów oraz rozpowszechnianie wiedzy kartograficznej poprzez organizowanie międzynarodowych konferencji, seminariów i wystaw, a także przez działalność wydawniczą. Powołano również Komitet Wykonawczy pod przewodnictwem prof. E. Imhofa ze Szwajcarii w celu opracowania statutu organizacji. Statut ten został uchwalony na pierwszym Zgromadzeniu Ogólnym MAK w Paryżu w maju i czerwcu 1961 r., na którym do 13 wymienionych państw założycielskich dokooptowano 12 nowych członków.

Zwołane trzy lata później do Londynu i Edynburga II Zgromadzenie Ogólne MAK (lipiec–sierpień 1964) zdecydowało o afiliowaniu asocjacji przy Międzynarodowej Unii Geograficznej (trwającym do 1984 r.). Zgodnie ze statutem, oficjalnymi organami MAK są: Zgromadzenie Ogólne Delegatów, Komitet Wykonawczy (składający się z prezydenta, wiceprezydentów i sekretarza-skarbnika), Biuro Sekretarza-Skarbnika, komisje problemowe i grupy robocze oraz Komitet ds. Publikacji. Międzynarodowa Asocjacja Kartograficzna co dwa lata organizuje ogólnoświatowe konferencje naukowo-techniczne, a co cztery lata towarzyszą im posiedzenia Zgromadzenia Ogólnego. Zgromadzenie Ogólne decyduje o polityce asocjacji, określając ramowy program jej działań na najbliższy okres i powołując komisje problemowe. Ponadto organ ten decyduje o przyjęciu nowych członków, wybiera prezydenta, sekretarza-skarbnika, człon-

ków Komitetu Wykonawczego oraz przewodniczących komisji, akceptuje raporty Komitetów Narodowych, sprawozdania komisji i grup roboczych, a także sprawozdania finansowe i budżet.

Polscy kartografowie nie brali czynnego udziału w pracach poprzedzających powołanie Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej. Dopiero z początkiem lat 60. ubiegłego wieku Tadeusz Michalski, dyrektor Biura Robót Geodezyjnych i Kartograficznych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii, podjął starania o przyjęcie Polski do MAK. W trakcie XX Kongresu Międzynarodowej Unii Geograficznej i wspomnianego II Zgromadzenia Ogólnego MAK w 1964 r. ówczesny przewodniczący Narodowego Komitetu ds. MUG prof. Stanisław Leszczycki złożył wniosek o przyjęcie naszego kraju w poczet członków asocjacji. Wniosek ten został przyjęty jednogłośnie przez Zgromadzenie Ogólne MAK podczas obrad w Londynie 27 lipca 1964 r. i od tego dnia Polska stała się oficjalnym członkiem tej organizacji.

Zgodnie ze statutem MAK każdy kraj członkowski może być reprezentowany w asocjacji tylko przez jedną instytucję lub organizację kartograficzną. W wyniku rozmów przeprowadzonych między przedstawicielami Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii oraz Polskiej Akademii Nauk postanowiono, że reprezentantem polskiej kartografii w asocjacji będzie Instytut Geodezji i Kartografii. Informacja ta została przekazana w marcu 1965 r. władzom MAK, a o powyższej decyzji został powiadomiony Komitet ds. Kartografii Ogólnej przy prezesie GUGiK, który na posiedzeniu w maju 1965 r. ją zaakceptował.

Pod koniec XX wieku postanowiono uwspółcześnić statut MAK i dostosować go do aktualnych warunków. W pracach nad zmianami w statucie ak-

 ACI'82 ICA'82
 XIème CONFERENCE INTERNATIONALE DE CARTOGRAPHIE
 WARSOVIE, 29 juillet - 4 août
 XIth INTERNATIONAL CARTOGRAPHIC CONFERENCE
 WARSAW, July 29 - August 4

Część uczestników XI Międzynarodowej Konferencji MAK przed PKiN w Warszawie; na środku prezydent Asocjacji prof. Ferjan Ormeling. Fot. obok: Komitet Wykonawczy MAK w czasie uroczystości otwarcia warszawskiej konferencji; pierwszy z prawej wiceprezydent prof. Andrzej Ciołkosz

tywnie uczestniczył dr hab. Adam Linsenbarth, ówczesny dyrektor Instytutu Geodezji i Kartografii. Jednym z efektów tych zmian jest możliwość wprowadzenia do asocjacji tzw. członków stowarzyszonych. W 2005 r. status członka stowarzyszonego otrzymały dwie krajowe instytucje: Polskie Przedsiębiorstwo Wydawnictw Kartograficznych im. E. Romera S.A. z Warszawy i firma Eko-Graf z Wrocławia.

Z chwilą przyjęcia Polski do Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej polscy kartografowie aktywnie włączyli się w jej prace. Już w czasie II Zgromadzenia Ogólnego w Londynie i Edynburgu członkiem rzeczywistym Komisji Definicji, Klasyfikacji i Standaryzacji Terminów Kartograficznych został Tadeusz Michalski. Efektem działania tej Komisji było opracowanie i przygotowanie do druku wielojęzycznego słownika-glosariusza terminów kartograficznych. Zawierał on definicje pojęć z zakresu kartografii w pięciu językach i odpowiedniki tych pojęć w dziewięciu innych, w tym także w języku polskim. W opracowaniu polskiej terminologii do słownika, wydane ostatecznie w 1973 r., szczególnie dużą aktywnością wykazał się właśnie Tadeusz Michalski. W tym samym czasie na członka korespondenta Komisji Kształcenia Kartografów został powołany prof. Bogodar Winid (Uniwersytet Warszawski). Brał on udział w jej pra-

FOT. ZE ZBIORÓW AUTORA

cach do 1980 r., po czym kontakty z Komisją przejął dr Jacek Paślowski (także UW). Komisja – przy udziale kartografów polskich – opracowała propozycję standardowego programu kształcenia kartografów.

Bardzo aktywnie w prace Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej włączył się prof. Lech Ratajski (UW). W 1971 r. został przewodniczącym Grupy Roboczej Przekazu Kartograficznego, a w rok później, podczas IV Zgromadzenia Ogólnego MAK w Oławie powołano go na przewodniczącego Komisji Przekazu Kartograficznego. Zgromadzenie to – w uznaniu dotychczasowych dokonań prof. L. Ratajskiego na polu teoretycznych problemów kartografii – wybrało go również na jednego z wiceprezydentów asocjacji. Ponowny wybór prof. Ratajskiego na wiceprezydenta MAK miał miejsce podczas V Zgromadzenia Ogólnego w Moskwie w 1976 r. Pełniąc funkcję wiceprezydenta MAK, prof. Ratajski w dalszym ciągu przewodniczył Komisji Przekazu Kartograficznego, która zajmowała się głów-

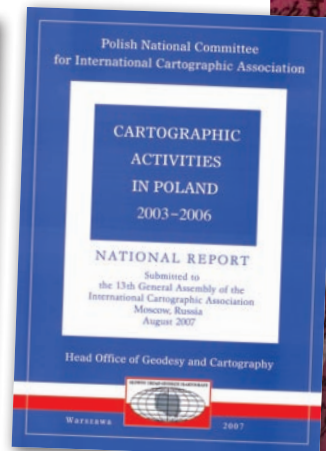
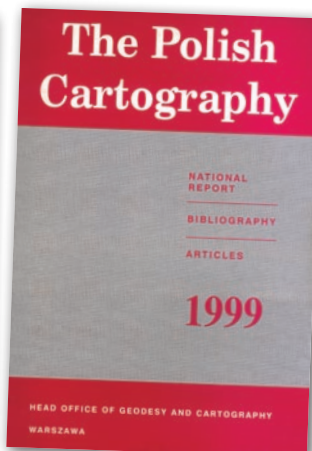
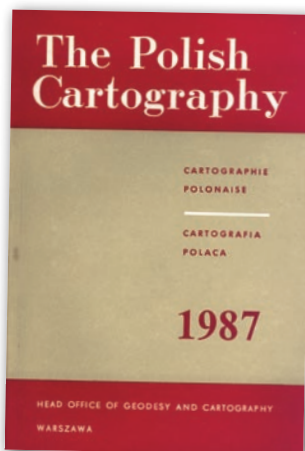
nie problematyką teoretycznych podstaw kartografii, a także opracowaniem bibliografii publikacji z tego zakresu.

Po śmierci L. Ratajskiego w 1977 r., zgodnie ze statutem MAK, na jego miejsce w Komitecie Wykonawczym powołano Polaka – prof. Andrzeja Ciołkosza (IGiK). Na posiedzeniu VI Zgromadzenia Ogólnego MAK w Tokio w 1980 r. prof. Ciołkosz został wybrany na wiceprezydenta asocjacji i funkcję tę sprawował do 1984 roku. Był jednocześnie przewodniczącym nowo powołanej Komisji Kartowania Tematycznego na Podstawie Zdjęć Satelitarnych, a następnie (w latach 1984-88) jej wiceprzewodniczącym. Komisja ta przygotowała opublikowaną w 1984 r. bibliografię światowego piśmiennictwa poświęconego zastosowaniu zdjęć satelitarnych w kartografii tematycznej oraz przygotowała i opublikowała w 1994 r. podręcznik do opracowywania map tematycznych na podstawie zdjęć satelitarnych. Prof. Andrzej Ciołkosz był również członkiem Komisji Rewizyjnej (1987-91).

Kolejnym polskim kartografem, który przewodniczył Komisji MAK, była

prof. Ewa Krzywicka-Blum (Akademia Rolnicza, obecnie Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu). Przewodniczenie Komisji Gender and Cartography (znanej w Polsce pod nazwą „Kobiety i kartografia”) Zgromadzenie Ogólne powierzyło jej w 1999 r. w Ottawie, kiedy to swoją działalność na tym stanowisku zakończyła Ewa Siekierska – absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego, ale reprezentująca Kanadę. Komisja ta początkowo zajmowała się sprawami społecznymi i zawodowymi kobiet związanych z kartografią oraz przedstawianiem na mapach sytuacji kobiet, szczególnie w krajach rozwijających się, a ostatnio także tzw. grupami bez dostatecznej reprezentacji (mniejszościami narodowymi, inwalidami itp.) oraz użytkownikami map specjalnych. Z inicjatywy E. Krzywickiej-Blum komisja podjęła się opracowania specjalnego atlasu tematycznego świata, poświęconego powyższej problematyce.

Prócz pełnienia funkcji przewodniczących komisji problemowych, polscy kartografowie brali czynny udział w pracach innych komisji jako członkowie rzeczywisci lub członkowie korespondenci. Należy tu wymienić prof. Andrzeja Makowskiego (Politechnika Warszawska), który przez wiele lat aktywnie uczestniczył w pracach Komisji Technologii Produkcji Map. Jest on jednym ze współautorów kompendium technik kartograficznych wydane w Londynie w 1988 r. pod patronatem MAK. W pracach Kom-

sji Nowoczesnych Technologii aktywnie uczestniczył dr Marek Baranowski (IGiK), który z chwilą jej połączenia z Komisją Użytkowania Map i Danych Przestrzennych wszedł do zarządu nowo powstałej Komisji Wizualizacji.

W Komisji Historii Kartografii działał Edward Schnayder (Biblioteka Jagiellońska). Wniósł on duży wkład w opracowanie i wydanie przez komisję glosariusza innowacji kartograficznych do 1900 r., wydane w Londynie w 1987 r. Należy także wspomnieć o prof. Jerzym Kondrackim (Uniwersytet Warszawski), który w latach 1976-87 był aktywnym członkiem Wspólnej Grupy Roboczej Map i Atlasów Środowiska MUG i MAK. Wkładem Polski w prace tej komisji jest opracowanie przez prof. Jerzego Kondrackiego i Jerzego Ostrowskiego przykładowych map atlasowych obrazujących środowisko przyrodnicze Polski. Mapy te weszły do zbiorczego opracowa-

nia przykładów map środowiskowych, wydane pod patronatem MUG i MAK w Madrycie w 1980 roku.

W 1987 r. została powołana Komisja Atlasów Narodowych. Jej członkiem rzeczywistym był od początku prof. Bogodar Winid, a członkiem korespondentem Jerzy Ostrowski. Ich udział w pracach komisji wyraził się przygotowaniem i wygłoszeniem kilku referatów w czasie licznych spotkań zespołu. Aktywnymi uczestnikami prac Komisji Map i Grafiki dla Niewidomych i Słabowidzących były prof. Ewa Krzywicka-Blum oraz Izabella Krauze-Tomczyk (GUGiK). W ostatnich latach wyróżnili się również aktywnością polscy reprezentanci w trzech innych komisjach MAK: członek Komisji Kartografii Teoretycznej dr Pavel Neytchev (Uniwersytet Gdański), który w 2002 r. zorganizował w Gdańsku jej sympozjum, członek Komisji „Kartografia i Dzieci” dr Joanna Bac-Bronowicz

REKLAMA

Cyfrowe koparki A0 „Blue Line” – nowa linia KIP SZYBKOŚĆ, PRECYZJA, JAPOŃSKA TECHNOLOGIA

RZETELNA Firma

Przejrzyjcie stronę

KIP 5000

- kopiowanie 4,2 A0 min.
- 4 rolki
- do 15 000 mb / miesięcznie

- Kolorowy skaner **
- Sieciowy kontroler druku i skanowania **
- Polskojęzyczny panel dotykowy
- 600 x 600 dpi
- (1200 x 800 dpi modulowane wielkością plamki)
- dokładność +/- 0,05%
- (sumaryczny błąd poniżej 0,5 mm / 1 metr)

**W KIP 3100 opcja zablokowana programowo, fizycznie dostępna - aktywacja kodem

GWARANCJA
3 lata lub do 100 000 mb przebiegu

Gazeta Biznesu Puls Biznesu

Decide with Confidence

KIP 3100

- kopiowanie 2,5 A0 min.
- 2 rolki
- do 5 000 mb / miesięcznie

Kolorowe kopie na dowolny ploter atramentowy za jednym dotknięciem **
Najniższe koszty eksploatacji (od 40 gr / A0 przy 5% zaciernieniu)

www.dks.pl

Autoryzowany serwis KIP
7 lat na rynku maszyn wielkoformatowych
Ponad 100 instalacji w Polsce

Centrala Gdańsk: Trakt Św. Wojciecha 29, 80-044 Gdańsk; tel. (058) 309 03 07
Oddział Poznań: ul. Chlebowa 4/8, 61-003 Poznań; tel. (061) 842 58 84
Oddział Warszawa: ul. Kolejowa 11/13, 00-961 Warszawa; tel. (022) 632 12 09
Oddział Wrocław: ul. Na Grobli 20-24, 50-421 Wrocław; tel. (071) 341 41 64
Oddział Katowice: ul. Ks. Bp. Bednorza 2a/6, 40-337 Katowice Szopienice; tel. (032) 730 01 11
Oddział Łódź: ul. Zamenhoffa 10, 90-431 Łódź; tel. (042) 637 04 71

(Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu) oraz członek Komisji Kartografii Górskiej dr Waldemar Rudnicki (IGiK).

Od chwili powołania Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej odbyły się już 23 międzynarodowe konferencje kartograficzne, zwołano także 14 Zgromadzeń Ogólnych MAK. Polscy kartografowie coraz liczniej i aktywniej uczestniczą w obradach kolejnych konferencji. Przejawem ich aktywności jest liczba wygłoszonych referatów i prezentowanych posterów, a także przygotowywane od ponad dwudziestu lat pod nadzorem dr. Jerzego Siwka (Uniwersytet Warszawski) ekspozycje na organizowane przy tej okazji międzynarodowe wystawy kartograficzne. Jak zmieniała się nasza aktywność w okresie uczestnictwa Polski w MAK, ilustruje dołączona tabela.

W lipcu i sierpniu 1982 r. odbyła się w Warszawie XI konferencja, przygotowana i obradująca w okresie obowiązywania w Polsce stanu wojennego, co w dużym stopniu rzutowało na jej organizację i uczestnictwo kartografów zagranicznych. Wzięło w niej udział 432 uczestników, w tym 193 z 37 państw należących do asocjacji. 10 referatów (na 60 wygłoszonych w czasie Konferencji) oraz 3 postery przygotowali polscy kartografowie. Konferencji towarzyszyła

duża wystawa, na której zaprezentowano ponad 800 map i atlasów, wydanych w Polsce w ciągu ostatnich 30 lat. Wystawa wzbudziła wielkie zainteresowanie, szczególnie wśród zagranicznych uczestników konferencji, którzy z uznaniem wyrażali się o nieznanym im wcześniej dokonaniach polskich kartografów.

Oprócz warszawskiej konferencji, która była wielkim i trudnym przedsięwzięciem, polscy kartografowie zorganizowali także kilka roboczych spotkań komisji i grup roboczych. Do ważniejszych zaliczyć należy przygotowane z inicjatywy dr. Marka Baranowskiego posiedzenie Komisji Wizualizacji, które pod nazwą konferencji Euro-Carto IX odbyło się w Warszawie i Pułtusk w 1991 r., oraz przygotowane przez zespół pod kierunkiem prof. E. Krzywickiej-Blum połączone seminarium Komisji „Mapy i grafiki dla niewidomych”, Komisji „Kobiety w kartografii” i Grupy Roboczej „Kartografia i dzieci” na temat map dla specjalnych użytkowników, które odbyło się we Wrocławiu i Laskach koło Warszawy latem 1999 r.

Podczas 11-letniego okresu zwoływania zespołów ad hoc do realizacji zobowiązań wynikających z uczestnictwa Polski w MAK, w lutym 1976 r. dyrektor Instytutu Geodezji i Kartografii powołał po raz pierwszy stały doradczy Komitet ds. Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej i od tego czasu powołuje go na kolejne czteroletnie kadencje (od 1992 r. pod zmienioną nazwą jako Komitet Narodowy ds. MAK). Skupia on kartografów ze wszystkich ośrodków uczelnianych, instytutów naukowych, a także licznych firm kartograficznych działających w Polsce. Komitet współpracuje z Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii, który w dużym stopniu finansuje jego działalność, przede wszystkim w zakresie opraco-

wywania raportów narodowych przedstawianych obowiązkowo co cztery lata Zgromadzeniu Ogólnemu MAK, jak również patronuje opracowaniu i publikowaniu specjalnego wydawnictwa pt. Polish Cartography, zawierającego zbiór tłumaczeń najciekawszych artykułów zamieszczonych w krajowych wydawnictwach i informujących o osiągnięciach badawczych polskich kartografów.

W 1993 r. władze asocjacji zdecydowały, że przy okazji kolejnych konferencji organizowane będą konkursy kartograficzne im. amerykańskiej kartografki Barbary Petchenik dla dzieci z krajów członkowskich. Celem konkursów jest zainteresowanie najmłodszych problematyką współczesnego świata i jej przedstawianiem w formie kartograficznej. W Polsce konkursami rysunków dzieci szkolnych zajmował się od początku aż do śmierci w 2008 r. Henryk Górski. Warto podkreślić, że polskie dzieci w wieku szkolnym zdobyły już kilka nagród i wyróżnień w ramach tych konkursów.

Za osiągnięcia w dziedzinie kartografii, jak również za zaangażowanie w działalność Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej organizacja ta przyznaje tytuł Członka Honorowego. Jak dotąd, zaszczyt ten spotkał dwóch Polaków – prof. Stanisława Pietkiewicza (Uniwersytet Warszawski) podczas XI Konferencji MAK w Warszawie w 1982 r. oraz prof. Andrzeja Ciołkosza podczas Zgromadzenia Ogólnego MAK w Durbanie (RPA) w 2003 r.

ANDRZEJ CIOŁKOSZ,
JERZY OSTROWSKI

Literatura

- Ciołkosz A., Ostrowski J., Paślawski J., 1982: Międzynarodowa Asocjacja Kartograficzna i udział Polaków w jej działalności, „Przegląd Geograficzny” t. 54, z. 1-2;
- Krauze-Tomczyk I., Ostrowski J., 1977: Udział polskich kartografów w pracach Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej, „Polski Przegląd Kartograficzny” t. 9, nr 2;
- Krzywicka-Blum E., 2000: Komisja „Gender and Cartography” Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej, „Polski Przegląd Kartograficzny” t. 32, nr 2;
- Michalski T., 1970: Końcowy etap prac nad wielojęzycznym słownikiem kartograficznym MAK, „Polski Przegląd Kartograficzny” t. 2, nr 1;
- Ostrowski J., 1983: XI Międzynarodowa Konferencja Kartograficzna w Warszawie, „Przegląd Geograficzny” t. 55, z. 3;
- Ostrowski J., 2004: Czterdzieści lat udziału Polski w pracach Międzynarodowej Asocjacji Kartograficznej, „Polski Przegląd Kartograficzny” t. 36, nr 3;
- Ostrowski J., 2009: Autorstwo wygłoszonych referatów i zaprezentowanych posterów jako wskaźnik naszej aktywności w konferencjach MAK, „Biuletyn Stowarzyszenia Kartografów Polskich” nr 21-22.

UDZIAŁ NASZEGO KRAJU W MIĘDZYNARODOWYCH KONFERENCJACH KARTOGRAFICZNYCH MAK

Numer, miejsce i rok konferencji	Przedstawiciele Polski	Referaty (postery)	Ekspozycje na wystawie
II Edynburg (Wlk. Bryt.), 1964	2	-	-
III Amsterdam (Holandia), 1966	23	2	6
IV New Delhi (Indie), 1967	2	-	-
V Stresa (Włochy), 1970	4	1	15
VI Montreal (Kanada), 1972	3	1	30
VII Madryt (Hiszpania), 1974	5	2	16
VIII Moskwa (ZSRR), 1976	20	3	44
IX College Park (USA), 1978	7	2	13
X Tokio (Japonia), 1980	3	5	28
XI Warszawa (Polska), 1982	239	10 (3)	812
XII Perth (Australia), 1984	6	-	12
XIII Morelia (Meksyk), 1987	17	2 (2)	44
XIV Budapeszt (Węgry), 1989	15	5 (1)	57
XV Bournemouth (Wlk. Bryt.), 1991	4	1	40
XVI Kolonia (Niemcy), 1993	9	2 (2)	43
XVII Barcelona (Hiszpania), 1995	14	3 (6)	51
XVIII Sztokholm (Szwecja), 1997	22	1 (5)	38
XIX Ottawa (Kanada), 1999	22	9 (10)	42
XX Pekin (Chiny), 2001	17	10 (4)	53
XXI Durban (RPA), 2003	18	5 (5)	46
XXII La Coruña (Hiszpania), 2005	25	15 (9)	49
XXIII Moskwa (Rosja), 2007	22	13 (4)	50